

KÖY DAVASI “ŞEHİRLEŞMEK” DAVASIDIR I

Köy kalkınması memleketin dahilî meselelerinin başında geliyor. Bu hususta ileri sürülen fikirlerde iki türlü haleti ruhiyenin hâkim olduğu görülüyor. Biri, hayırperver, merhametli kimselerin aldığı tavidir. Sürdüğü basit ve iptidai hayattan dolayı köylüye acımak ve onlara yardım etmek arzusuyla elbise, ilaç dağıtmak, köye doktor götürmek vesaire. Diğeri, köy ve köycülüğün romantikleştirilmesi ve bir köy ütopyesi kurulmasıdır. Köy ütopyesinde yapılmak istenen şey köyü “köy” olarak idame ettirmek, insanları toprağa bağlı bırakmak, şehirlere muhaceretine mani olmaktır. “Tekrar tabiata dönmek” nevinden romantik, köyü idealize eden bir zihniyettir. Bu noktai nazarların her ikisi de köy meselesini halletmek için lâzım gelen reel ve rasyonel zihniyete yabancıdır. Zira “Köy meselesi” ni kendi başına bir mesele addediyor ve bizatihi halle kalkıyorlar. Köyün daha geniş cemiyet bünyesindeki mevkiini nazarı itibara almıyorlar. Halbuki köy meselesi daha geniş cemiyet bünyesi zaviyesinden görülmedikçe, meselenin mahiyeti anlaşılabilir ve anlaşılabilir halde edilemez.

Hali hazırdaki cemiyet bünyesinde başlıca “köy” dediğimiz içtimaî taazzuv şekliyle “şehir” dediğimiz içtimaî taazzuv şekli yanyana bulunuyor ve beraberce daha geniş manâda cemiyetin bünyesini teşkil ediyor. Bu iki içtimaî taazzuv şekli ayrı neviden hayat şartlarına istinat ediyor ve onun için de ayrı neviden taazzuv tiplerine mensuptur. Mesele zaman ve mekânda yanyana bulunan bu iki içtimaî taazzuv şekli arasındaki ayrılığı kaldırmak, içtimaî bünyeye mütecanis, ahenkli bir şekil vermektir.

Köy ve şehir arasındaki ayrılık ve bundan mütevellit meseleler Türkiyeye hâs değildir. Teknoloji bakımından en ileri memleketlerden olan Amerika Birleşik Devletlerinin bugünkü dahilî meselelerinden başlıcası ziraate ve zürra sınıfına ait olandır. Bizi işgal eden “Köy meselesi” daha geniş ve umumî olan köy ve şehir, ziraî ve sınaî istihsal münasebetleri meselesinin bir başka şeklidir. Köyle şehir arasındaki aykırılık, ziraatle ticaret ve sanayi arasındaki aykırılıktan, bu istihsal organizasyonlarının farklı mahiyetlerinden ileri geliyor. Bu ayrılıklar, iş bölümü ve farklılaşmasının neticesidir. Farklılaşan konfeksiyonlara göre nüfus zümrelere ayrılır. Ziraat toprak üzerinde dağılmış nüfusun, ticaretin ve sanayi toprak üzerinde temerküz etmiş nüfusun fonksiyonlarıdır.

Nüfusun toprak üzerinde dağılması veya temerküz etmesi kendi başına mühim içtimaî neticeleri olan bir vakıadır. Dağılmış nüfus, dağılması dolayısıyla, gevşek, kısımları birbiriyle sıkı irtibatla olmayan, bölümlü bir içtimaî organizasyonun şartlarına haizdir. Nüfusun temerküzü ise, eğer diğer içtimaî şartlar müsaitse, fertler arasında sıkı bir alıp vermeğe, mütesanit bir içtimaî taazzuva müncer olur. Diğer taraftan, ziraî istihsalin organizasyonu ziraî zümrelerin içtimaî taazzuvunu bölümlü, atomik ve içtimaî hayatını müstakar ve durgun yapacak mahiyettedir. Ticaret

ve sanayiî teşkilâtı ise bu işlerle meşgul zümrelere iyice taazzuv etmiş bir içtimai teşkilât ve mütehavvil, mütenevvi, dinamik bir hayat verecek mahiyettedir. Şehir ve köy hayatındaki bu farkları doğuran şartları kısaca hulâsa edelim:

1. Ziraî istihsale hâkim olan şahsî küçük mülkiyettir. Ziraî istihsal adetçe çok, vüsatçe küçük cüzler -çiftlikler, tarlalar- halinde teşkilâtlanmıştır. Bu küçük istihsal cüzleri toprak parçalarından müteşekkil olduğundan bütün bir memleket genişliğinde dağılmıştır. Halbuki ticaret ve sanayiî yeri büyük nüfus kütlelerinin temerküz ettiği şehirlerdir. Ticaret ve sanayiî teşkilâtının istikameti gittikçe artan bir temerküze doğrudur. 70-100 bin kişi bir fabrikada çalışabiliyor ve hepsi de diğer milyonlarca kimse ile beraber aynı şehrin dar hudutları dahilinde ikamet ediyorlar. Ticaret ve sanayiî teşkilâtı mahiyetleri itibarile insanları toplayıcı nevindedir.

2. İş bölümü ve farklılaşması bakımından da ziraatle ticaret ve sanayi arasında bir ayrılık müşahede ediyoruz. Ziraî müstahsil, hem sermayenin sahibi, hem işletici ve idarecisi, hem de istihsalde bilfiil çalışan bir kimsedir. Ziraî amele ancak ziraî müstahsile yardım edici mahiyettedir. Aralarında tam bir iş farklılığı, ihtislaşma yoktur. Sanayi mamulâtına nisbetle ziraî istihsalin tenevvü çok azdır. Demek ki fonksiyonların farklılaşması bakımından da ziraî istihsal iyice taazzuv etmemiş bir teşkilâta tâbidir. Zira taazzuv derecesi fonksiyonel farklılaşma ve farklılaşan kısımların mütekebil tâbiyet derecesine bağlıdır.

Ticaret ve sanayide ziraate zıt vaziyetlerle karşılaşılıyor. Ticaret ve sanayi büyük miyasta iş bölümü ve farklılaşmasına tâbidir. Ve bunun mütemimi olarak farklılaşan parçaların mütekebil tâbiyeti ve bağlantısı da fazladır. Bu farklılaşma ve bağlanma dolayısıyla ticaret ve sanayiî teşkilâtı büyük nüfus kümelerini iyice taazzuv etmiş bir hale getiriyor.

3. Ticaret ve sınaî istihsal makineleşmiştir ve makineleşmesi artmaktadır. Makine, rasyonel prensiplerin, ilmî bilginin tatbikinin ifadesidir. Büyük miyasta farklılaşan fonksiyonların büyük cüzler halinde teşkilâtlanması da ancak rasyonel usullerle mümkündür. Bu teşkilât içinde yer alan fertlerin birbirleriyle olan münasebeti gayri şahsî nevidendir. Yaptıkları iş onlar için sadece maişetlerini temin hususunda kazanç vasıtasıdır. Fertler işlerine mülkiyet ile bağlı değillerdir. İş hayatının bu rasyonel, gayri şahsî tabiatı şehrin teşkilâtında ve umumî hayatında da mevcuttur. Şehrin mekân dahilinde taazzuvunda farklılaşma vardır. Şehir mıntakalara ayrılmıştır: Bankalar ve büyük ticarethaneler mıntakası, perakende küçük ticaret, lokanta ve sinema, tiyatro mıntakası, amele evleri, orta sınıf evleri, zengin ikametgâhlar mıntakaları vesaire. Kesif bir münakale ve muhabere sistemi şehrin mıntakalarını birbirine bağlar ve şehrin muhitinden merkezine ve merkezinden muhitine doğru mütemadi bir insan akışı intaç eder. Şehir insanının hayatında zaman taksimatının büyük ehemmiyeti vardır. O hayatını dakika, hattâ bazan da saniyelere göre ayarlamaya mecburdur, Şehirde komşuluk asgarî derecededir. Komşu komşuyu tanımaz. Şehirde ev mülkiyeti az olduğundan halkın çoğu kiracıdır; bir mahalleye bağlanmaz. Sık sık yer değiştirir. Aile vahidlerinin hacmi çok küçülmüştür. Tek yaşayan fertler de çoktur. Şehir hayatı her cihetten hareketli, mütenevvi ve mütehavvildir.

Yalnız dahilen nüfusun temerküzü ve taazzuvu bakımından değil, fakat bir cemiyet bünyesinin hariçle teması bakımından da şehirler dünya miyyasındaki cere-

yanların, tesirlerin toplandığı yerdir. Şehirler hariçle olan münakale ve muhabere yolları üzerindedir. Bunun için bir şehir insanının tâbi olduğu içtimaî tesirler köy insanına nisbetle mikdarca çok ve mütenevvidir. Hulâsa şehir insanı rasyonel, gayri şahsî, hareketli, mütenevvi bir hayat tarzına tâbidir. Hayat tarzındaki bu vasıflar şehir insanının şahsiyetinde tecelli eder. Umumiyetle şehir insanı daha ileri görüşlü, daha geniş kafalı, değişikliğe daha alışkın, intibak kabiliyeti daha fazla olan bir şahsiyettir.

Ziraatte ve köydeki vaziyet bu hususlarda da ticaret ve sanayide ve şehirde olanın aksidir. Ziraat en az makineleşmiş istihsal sahasıdır. Buna ilâveten, fonksiyonların farklılaşmasının ilerlemiş olmaması, istihsal cüzülerinin küçük oluşu, ziraî teşkilâta ticaret ve sınaî teşkilât derecesinde rasyonelleşmesine mani olmuştur. Şehir hayatındaki gayri şahsîlik, rasyonelleşme, hareket ve değişme ziraî hayatta yoktur. Ziraî istihsal fertlerden ziyade aileler tarafından ifa edilir. Küçük şahsî mülkiyet ziraatın bel kemiğidir. Bunun için sıkı olarak aileye ve ailenin iskân ettiği ve işlettiği toprağa bağlıdır. Ziraat, çiftçi için sadece kazanç temin eden gayri şahsî bir vasıta değil, aile ve ananeye bağlı bütün bir hayat tarzıdır.

Ziraî istihsalin bu şartları köy hayatında ve şahsiyetinde de tecelli eder. Köy hayatına, hurafat, örf ve adet, otoritesini maziden alan, değişmeyen kıymetler hâkimdir. Köy şahsiyeti şehir şahsiyetine nisbetle daha muhafazakâr, istikrara alışkın, rasyonel bilgiden ve rasyonel usullerden uzakta kalmış bir haldedir.

Yukarıdaki kısa mukayeseden görülüyor ki her safhada köy ve şehir hayatı birbirinden farklıdır. Bu ayrılığın kökü ziraî istihsalde, ticarî ve sınaî istihsalin organizasyonları arasındaki farklardadır. Köy meselesi bu farklardan neşet ediyor. Meselenin halli ise ziraatı ticaret ve sanayideki tempoya, köy hayatını şehir hayatındaki tempoya uydurmaktır. Zira ileri olan teknik, ileri olan teşkilât tarzı şehirde olandır.

Esasen köyde ayrı ayrı olarak yapmak istediğimiz şeylere bakarsak bunların şehir vasıflarını köye getirmekten başka bir şey olmadığını görürüz: (a) Köydeki hayat seviyesini yükseltmek, köylüyü müreffeh kılmak istiyoruz. Bu arzunun tahakkuku ziraî istihsalin inkişafına bağlıdır. Bu inkişaf ise ancak ileri tekniği, iş farklılaşmasını, mahsullerin kalite ve tenevvünü artırmakla, kısacası ziraî istihsal organizasyonu değiştirmekle olur, (b) Köy insanını ileri fikirli, hurafattan ve ananeden kurtulmuş, rasyonel, bilgili, kültürlü hale getirmek istiyoruz. Bu vasıflar şehir şahsiyetinin vasıflarıdır. Köy hayatına ve köy şahsiyetine arzu edilen vasıfları verebilmek için bu vasıfların dayandığı maddî hayat şeraitini köye getirmek lâzımdır.

Zira insan şahsiyeti okunan değil, yaşanan hayatın vasıflarına göre teşekkül eder. Yaşanan hayat tarzı ise cemiyetin bünyesini teşkil eden maddî şartlara ve nüfusun taazzuv şekline istinat eder. Köy içtimaî taazzuv şekli içtimaî tekâmülde geride kalmış bir şeklin ifadesidir. Köyü köy olarak bırakmak değil, şehirleştirmek lâzımdır. Bu bakımdan köy davası, şehirleşmek davasıdır.

Siyasi İlimler Mecmuası, Sayı 111, Haziran 1940